

**Cēsu novada pašvaldības iestādes “Cēsu muzejs”
KRĀJUMA DARBA POLITIKA
Eduarda Veidenbauma muzeja “Kalāči” krājuma darbam
2026–2031**

Eduarda Veidenbauma muzeja “Kalāči” Krājuma darba politika ir dokuments, kas, pamatojoties uz Cēsu novada pašvaldības iestādes “Cēsu muzejs” (turpmāk – Muzejs) darbības un attīstības stratēģiju (turpmāk – Stratēģija), nosaka Muzeja struktūrvienības Eduarda Veidenbauma muzeja “Kalāči” krājuma attīstību un pārvaldību, kā arī raksturo, kā saskaņā ar Muzeja stratēģiskajiem mērķiem un uzdevumiem tiks īstenota Muzeja misija krājuma darba jomā laika periodam no 2026. gada līdz 2031. gadam. Krājuma darba politika attiecas uz Eduarda Veidenbauma muzeja “Kalāči” krājumu. Krājuma darba politika ir izstrādāta, balstoties uz Muzeja Stratēģijā izklāstīto situācijas analīzi un izvirzītajiem attīstības mērķiem pakārtotajiem uzdevumiem krājuma komplektēšanā, dokumentēšanā, saglabāšanā un izmantošanā. Krājuma darba politika ir Eduarda Veidenbauma muzeja “Kalāči” speciālistu darba instruments, tā ir saistoša katram Muzeja darbiniekam, kā arī ikvienam Muzeja un Eduarda Veidenbauma muzeja “Kalāči” darbībā ieinteresētam sabiedrības loceklim un organizācijai.

1. KRĀJUMA DARBA POLITIKAS MĒRĶIS UN UZDEVUMS

1.1 Krājuma darba politikas mērķis

Eduarda Veidenbauma muzeja “Kalāči” krājuma darba mērķis ir: komplektēt un zinātniski apstrādāt materiālus par dzejnieku Eduardu Veidenbaumu, viņa ģimeni un Liepas pagasta kultūrvēsturi.

1.2 Krājuma darba politikas uzdevums

Atbilstoši Eduarda Veidenbauma muzeja “Kalāči” misijai, Eduarda Veidenbauma muzeja “Kalāči” krājuma uzdevums ir vākt, saglabāt un popularizēt materiālus par izcilo personību Eduardu Veidenbaumu Latvijas kultūrvēsturē un par Liepas pagasta teritorijas kultūrvēsturiskās attīstības tendencēm un nozīmīgām personībām, radot novada iedzīvotājos izpratni un lepnumu par savu novadu.

2. ESOŠĀS POLITIKAS IZVĒRTĒJUMS

Kopš Eduarda Veidenbauma muzeja “Kalāči” akreditācijas 2020. gadā, tās darbību ietekmējušas divas pārvaldības reorganizācijas. Ir tikai daļēji izdevies realizēt iepriekš izvirzītos mērķus nepietiekamu darbinieku resursu un citu muzeja pamatfunkciju realizācijas dēļ.

3. KRĀJUMA SATURA RAKSTUROJUMS

Eduarda Veidenbauma muzeja “Kalāči” krājums ir veidojies gandrīz 70 gadu laikā, sākot no 1958. gada, kad “Kalāčos” no Veidenbaumu dzimtai piederējušām lietām bija saglabāties tikai dzejnieka rakstāmgalds – veļas rullis, kas glabājās klētī kopā ar kolhoznieku mantām. Pirmais krājuma priekšmets bija Veidenbaumu dzimtas stelles. Muzeja darbinieki uzsāka mērķtiecīgu priekšmetu komplektēšanu, vāca visu, kam bija saikne ar Veidenbaumu dzimtu – mēbeles, atklātnes, grāmatas.

1960. gadā muzeja vadītāja Biruta Leite (E. Veidenbauma māsas meita) uzņēma muzeja krājumā no Rūdolfa Egles radiniekiem pie viņiem glabātos Eduarda un Kārļa Veidenbaumu rokrakstus.

Šodien muzejā glabājas gandrīz visu E. Veidenbauma darbu izdevumi, kā arī nedaudzās dzejnieka personīgās mantas.

Muzejs savācis arī lielu daļu Liepas pagastā dzīvojušo latviešu rakstnieku Pāvila Roziša un Edvarda Treimaņa-Zvārguļa darbu izdevumu.

20. gadsimta 80. gadu sākumā Edvarda Treimaņa-Zvārguļa dēls Normunds Treimanis atdeva muzejam tēva saraksti, kopumā 500 vienību.

Muzeja krājumā ir uzņemti priekšmeti, kas raksturo 20. gadsimta 70. un 80. gadu laikmetu, kad virkne dažādu kultūras un darba kolektīvu tika nosaukti dzejnieka Eduarda Veidenbauma vārdā.

1967. gadā tika nodibināta Eduarda Veidenbauma literārā prēmija. Šodien vairāk nekā 24 autori ir saņēmuši šo balvu. Muzeja krājumam tikuši pievienoti tikai Eduarda Veidenbauma literārās prēmijas laureātu darbi. Šādi krājums, turpinot tradīciju, tiek papildināts reizi divos gados, kad ir Eduarda Veidenbauma literārās prēmijas piešķiršanas gads.

No 1979. līdz 2007. gadam krājumā uzņemts diezgan liels skaits dažādu priekšmetu, kas ir saistīti ar Liepas pagasta vēstures, kultūrvēsturiskajiem notikumiem, pagasta iedzīvotāju sadzīvi, Lodes drenu cauruļu rūpnīcu, Eduarda Veidenbauma kolhozu, Liepas pagasta teritorijā esošajām zemnieku sētām, kam nav tiešas saistības ar Eduardu Veidenbaumu.

Kopējais krājuma vienību skaits ir 7944, no tām pamatkrājumā ir 6015 vienības.

Krājums novērtēts 2014.gadā par 15805.26 Euro, 2024.gadā vēl 27 vienības par 124.96 Euro, tagad kopējā krājuma vērtība ir 15930.22 Euro.

Muzeja krājums tiek grupēts kolekcijās pēc priekšmetu veidiem:

Kolekcija	Skaits	%	Vērtība
Rokraksti (Eduarda un Kārļa Veidenbaumu, Edvarda Treimaņa-Zvārguļa rokraksti)	764	12,7	2016,96
Lietiskie priekšmeti	482	8	1272,48
Grāmatas	687	11,43	1813,68
Fotogrāfijas	1663	27,65	4390,32
Pastkartes	424	7,05	1119,36
Māksla	188	3,1	496,32
Periodika	419	7	1106,16
Dokumenti (dažādi materiāli – atmiņas, manuskripti, iespaidarbi utt.)	1388	23,07	3664,32
Kopā	6015	100	15930,22

Rokraksti, korespondence, mākslas darbi ir unikāli, ar augstāku izmantošanas iespēju.

Daļu krājuma veido iespaidarbi (t. sk. laikrakstu un žurnālu izgriezumus), kā arī fotogrāfijas (t. sk. kopijas), grāmatas, lietiskie priekšmeti, kuru izmantojums ir vājš un tie nav saistīti ar Veidenbaumu ģimeni, “Kalāčiem” vai Liepas pagastu.

4. KRĀJUMA KOMPLEKTĒŠANAS PAMATVIRZIENI

Krājuma komplektēšanas galvenais uzdevums ir mērķtiecīgi papildināt muzeja krājumu ar muzejiskiem priekšmetiem un veikt to uzskaiti.

Krājuma komplektēšana noris saskaņā ar Muzeja izvirzītajām zinātniskās pētniecības tēmām, ekspozīcijām un izstādēm, kā arī krājuma zinātnisko izpēti.

Komplektēšanas tematiskie pamatvirzieni:

- dzejnieka Eduarda Veidenbauma, viņa brāļa Kārļa Veidenbauma rokraksti, personīgās lietas, grāmatu izdevumi, fotogrāfijas, kas saistītas ar Veidenbaumu ģimeni un “Kalāčiem”;
- P. Rozīša un E. Treimaņa Zvārguļa darbu izdevumi;
- E. Veidenbauma un viņa radošā mantojuma interpretācijas – grāmatas, mākslas darbi, skaņdarbi, bukleti, lugas, literāro vakaru programmas u. c.

5. KRĀJUMA PAPILDINĀŠANA

Krājums tiek papildināts ar sekojošām priekšmetu grupām, kas atbilstoši misijai veido krājuma saturu:

- rokraksti;
- lietiskie priekšmeti (piemiņas lietas, tipoloģiskie priekšmeti u. c.);
- grāmatas;
- fotogrāfijas;
- pastkartes;
- māksla;
- periodika;
- dokumenti.

Krājumu papildina, ņemot vērā šādus kritērijus:

- priekšmeta atbilstība Nacionālā muzeju krājuma priekšmeta kritērijiem;
- priekšmeta atbilstība Eduarda Veidenbauma muzeja “Kalāči” misijai, mērķiem un uzdevumiem: saskaņā ar nolikumu – komplektē un zinātniski apstrādā materiālus par dzejnieku Eduardu Veidenbaumu, viņa ģimeni un Liepas pagasta kultūrvēsturi;
- priekšmeta atbilstība kolekcijai, noteiktai zinātniski pētnieciskā darba tēmai, ekspozīcijai, izstādei, ko izvērtē, ņemot vērā esošo kolekciju saturu, izvairoties no neatbilstošu priekšmetu iekļaušanas krājumā;
- priekšmeta unikalitāte, kultūrvēsturiskā vai mākslinieciskā nozīme, ņemot vērā priekšmeta nozīmīgumu Eduarda Veidenbauma dzimtai piederīgo dzīves un radošās darbības, “Kalāču” māju vai Liepas pagasta kontekstā; vai priekšmets ir oriģināls un vai par to ir pieejama kontekstuāla informācija vai pastāv iespēja šādu informāciju iegūt;
- priekšmeta memorialitāte;
- priekšmeti, kas piederējuši Veidenbaumu dzimtas piederīgajiem.

Krājumā neiekļauj:

- muzejiskos priekšmetus, kuru piederība, saturs, autori, izdevēji nav saistāmi ar Veidenbaumu ģimeni, “Kalāčiem” un Liepas pagastu;
- dažādus sadzīves priekšmetus un dzimtu arhīvus, kas nav sasaistāmi ar Veidenbaumu ģimeni, “Kalāčiem” un Liepas pagastu;
- Liepas pagasta vēstures materiālus. Lai gan kolekcijās ir arī vēstures materiāli, turpmāk muzejs vāks tikai tos ar Liepas pagasta kultūrvēsturi saistītus materiālus, kas ir saistīti ar Eduarda Veidenbauma personību vai Veidenbaumu ģimeni, vai “Kalāču” mājām.

No priekšmeta pieņemšanas krājumā var atteikties, ņemot vērā šādus kritērijus:

- priekšmeta saglabātības pakāpe; levērojot Eduarda Veidenbauma muzeja “Kalāči” reālās konservācijas un restaurācijas iespējas, krājums papildināms ar labi saglabātiem un viegli saglabājamiem priekšmetiem, iespējams atteikties no priekšmeta par labu muzejam, kuram ir saglabāšanas iespējas.
- identisku muzeja priekšmetu skaits pamatkrājumā un palīgkrājumā;

Ja Eduarda Veidenbauma muzeja "Kalāči" krājumā jau ir pietiekams identisku priekšmetu skaits, muzejs no priekšmeta var atteikties.

- optimālu glabāšanas apstākļu nodrošināšanas iespēja priekšmetam;
Eduarda Veidenbauma muzejs "Kalāči" var atteikties no priekšmetiem, kuriem nespēj nodrošināt nepieciešamos glabāšanas apstākļus.
- priekšmeta izmantojamība;
Tiek izvērtētas gan priekšmeta eksponēšanas, gan izpētes iespējas, ņemot vērā izglītojošā un zinātniski pētnieciskā darba plānus.
- informācijas daudzums par priekšmetu;
Eduarda Veidenbauma muzejs "Kalāči" nekrāj priekšmetus, par kuriem nav nepieciešamās pamatinformācijas, un nav zināms, ka šādu informāciju būs iespējams iegūt.
- priekšmeta legāla izcelsme un īpašumtiesības;
- īpašu izmantošanas nosacījumu īpatsvars;
Ja priekšmeta vai kolekcijas īpašniekam ir nosacījumi par priekšmetu izmantošanas kārtību, kas apgrūtina Eduarda Veidenbauma muzeja "Kalāči" darbu, Eduarda Veidenbauma muzejs "Kalāči" var atteikties no priekšmeta vai kolekcijas.

Krājuma izvērtēšanas procesa laikā no 2026. līdz 2031. gadam tiks turpināts darbs saskaņā ar Muzeja darba gada plānos izvirzītajiem kolekciju pārbaudes uzdevumiem, kuru laikā tiks izvērtēta priekšmetu atbilstība Eduarda Veidenbauma muzeja "Kalāči" misijai un krājuma komplektēšanas politikai. Plānošanas periodā paredzēts atsavināt priekšmetus, kas neatbilst krājuma komplektēšanas politikai un Eduarda Veidenbauma muzeja "Kalāči" misijai. Atsavināšanai tiks pakļautas dokumentu un fotogrāfiju kopijas, kā arī periodikas izdevumu un avīžu izgriezumi, kuru oriģināli ir brīvi pieejami Latvijas Nacionālajā arhīvā vai bibliotēkās, ja vien tiem nav kādas citas unikālas muzejiskas vērtības. Tāpat no krājuma paredzēts atsavināt identiskus dublikātus, slikti saglabātus priekšmetus, priekšmetus, kas jau ilgstoši atrodas skaidrošanā esības pārbaudēs.

Krājuma papildināšanas galvenie kritēriji:

- priekšmeta atbilstība Eduarda Veidenbauma muzeja "Kalāči" misijai, mērķiem un uzdevumiem;
- atbilstība noteiktai zinātniski pētnieciskā darba tēmai, ekspozīcijai, izstādei vai kolekcijai;
- līdzīga vai identiska priekšmeta esamība Eduarda Veidenbauma muzeja "Kalāči" kolekcijā;
- saglabātības pakāpe;
- finansiālās iespējas priekšmetu iegādāties;
- legāla izcelsme un īpašumtiesības;
- memoriālais aspekts;
- priekšmetam ir vieta krātuvē un Eduarda Veidenbauma muzejs "Kalāči" spēj nodrošināt tā saglabāšanu.

Krājuma papildināšanas veidi

- dāvinājumi (ziedojumi);
- pirkumi;
- iestāžu, organizāciju un uzņēmumu nodoti priekšmeti.

6. KRĀJUMA IZMANTOŠANA

E. Veidenbauma muzejs "Kalāči" krājuma priekšmetus izmanto šādiem mērķiem:

- izstāžu un ekspozīcijas vajadzībām;
- pētnieciskajam darbam;
- izglītojošajā darbā (lekcijas, muzejpedagoģiskās nodarbības, konsultācijas);
- deponēšanai.

Ar neeksponēto krājuma daļu interesentiem ir iespējams iepazīties un veikt pētniecisko darbu krājuma telpās speciālistu uzraudzībā, izmantot uzskaites kartotēkas, muzeja priekšmetu lokālo digitālo attēlu datu bāzi, kā arī informāciju par krājumu, kas ievadīta NMKK un digitālajā bibliotēkā.

Muzeja priekšmeti tiek izmantoti zinātniski pētnieciskajā darbā un muzejpedagoģiskajās nodarbībās, nepieciešamības gadījumā tiek izmantoti oriģināli, ar kuriem darbojas tikai muzeja speciālisti.

Muzejs deponēšanai piedāvā krājuma priekšmetus, kuriem ir laba saglabātības pakāpe. Oriģinālu deponēšanu rūpīgi izvērtē katrā gadījumā atsevišķi, ja tie ir fotogrāfijas, dokumenti, sīkiespiedumi, tad oriģinālo priekšmetu vietā piedāvājot digitālās kopijas.

7. KRĀJUMA SAGLABĀŠANA

Lai saglabātu muzeja priekšmetus, krājumā un publiskajā telpā iespēju robežās tiek uzturēts atbilstošs mikroklimats, nepieļaujot straujas temperatūras un mitruma svārstības. Regulāri tiek veikta muzeja priekšmetu apsekošana glabātavā un tiek monitorēts mitruma un temperatūras līmenis. Saskaņā ar gada darba plānu tiek veikta muzeja priekšmetu esības pārbaude. Esības pārbaudes laikā priekšmetiem, kuriem ir konstatēti būtiski bojājumi, piemēram, pelējums, plīsumi, balējumi, emulsijas nodilumi, krāsu izbalēšana, iespēju robežās tiek plānota nodošana restaurēšanai.

8. KRĀJUMA AIZSARDZĪBA ĀRKĀRTAS SITUĀCIJĀS

Muzeja krājuma drošību nodrošina ugunsdrošības un apsardzes signalizācija. Krājuma krātuvē un publiskajā telpā, kurā tiek eksponēti priekšmeti, izvietoti lokālie ugunsdzēsības aparāti. Muzejam ir sagatavoti divi krājuma priekšmetu saraksti evakuācijai ārkārtas situācijā vai militāra apdraudējuma gadījumā. Vienā sarakstā iekļauti krājuma priekšmeti, kuri atrodas krātuvēs, tiem norādītas krājuma priekšmetu kolekcijas, apraksts, izmērs, telpa, kā arī novietnes telpa ārkārtas gadījumā.

Otrā sarakstā iekļauti krājuma priekšmeti, kas atrodas ekspozīcijās, tajā iekļauts priekšmetu apraksts, izmērs, topogrāfija, kā arī novietnes telpa ārkārtas situācijā.

9. KRĀJUMA DIGITALIZĀCIJA

Krājuma digitalizācija notiek saskaņā ar Muzeja gada darba plānā izvirzītajām prioritātēm.

Plānveida digitalizācijas prioritātes:

- inventāra grāmatas;
- pētniecībai izmantoto priekšmetu digitalizācija;
- failu sagatavošana ievadīšanai NMKK.

10. KRĀJUMA DARBA PROBLĒMAS

- neatbilstoši klimata apstākļi lietisko priekšmetu krātuvē, nepieciešamība mainīt krātuves telpas ēkas telpu rekonstrukcijas dēļ;
- neregulārs krājuma speciālista darbs, speciālista prasmju trūkums, un līdz ar to nenotiek plānveidīga kolekciju digitalizācija, krājuma priekšmetu sakārtošana.

11. Krājuma darba prioritātes 2026–2031

- veikt krājuma lietisko priekšmetu krātuves labiekārtošanas darbus, rast risinājumu daļējai atvērta tipa krātuves veidošanai;
- krājuma priekšmetu pārvietošana, atputekļošana, sakārtošana;
- uzsākt plānveidīgu priekšmetu digitalizāciju, lai nodrošinātu to saglabāšanu un pieejamību sabiedrībai, un pabeigt pamatkrājuma priekšmetu datu ievadi NMKK;
- 2026. gada nogalē veikt pilnu krājuma esības pārbaudi;
- krājuma priekšmetu izvērtēšana un krājuma komplektēšanas politikai un Eduarda Veidenbauma muzeja “Kalāči” misijai neatbilstošu priekšmetu atsavināšana.